

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

УДК 339.97

О. Шнирков, д-р екон. наук, проф.,
О. Чугаєв, д-р екон. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ

Економічна стійкість (як і глобальна економічна стійкість) є порівняно новою областю економічних досліджень. Порівняно зі стабільним економічним розвитком це означає здатність економічного агента справлятися, відновлюватися та реконструюватися після шоку чи кризи. Глобальна економічна стійкість означає здатність національних економік, глобальних економічних акторів і світової економіки загалом справлятися з глобальними економічними потрясіннями та відновлюватися після них. Для адаптації до нових економічних викликів і потрясіння у XXI ст. світова економіка потребує глобальної регуляторної співпраці.

Ключові слова: глобальна економічна стійкість, світова економіка, економічні потрясіння, міжнародне регуляторне співробітництво, міжнародні організації.

Вступ. Поняття стійкості в економічних дослідженнях широко почало застосовуватися з кінця ХХ століття. Це було пов'язано зі спробою економічної науки дослідити нові якісні зміни в економічних системах на всіх рівнях світового господарства у зв'язку з поглибленням та розширенням різноманітних кризових явищ, їх негативним впливом на соціально-економічний розвиток, здатністю суб'єктів господарського життя протистояти таким явищам та відновлювати своє становище.

У 1987 р. Міжнародна комісія ООН з навколишнього середовища і розвитку оприлюднила звіт з нової стратегії розвитку суспільства, яка виходить із пріоритетів майбутнього, і її можна визначити як стратегію виживання і неперервного розвитку цивілізації в умовах збереження довкілля. Сталий розвиток (sustainable development) – це такий розвиток суспільства, який задовольняє потреби нинішніх поколінь і не ставить під загрозу можливості наступних поколінь задовольняти свої потреби [1]. Наголос у цій концепції ставиться, по-перше, на неперервності розвитку цивілізації, по-друге, на збереженні довкілля.

Кембріджський словник англійської мови надає визначення терміна "resilience" (стійкість) як здатність повертатися до звичайного становища після прогинання, розтягання, стиснення [2]. Словник української мови визначає "стійкість" як "...здатність витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню тощо" [3; с. 710]. Але найбільш відомі економічні словники англійської мови не надають визначення терміна "economic resilience", що свідчить про відсутність загально визнаного тлумачення даного терміна та пошук його основних змістовних характеристик, який наразі продовжується. Разом із тим "Великий економічний словник" "стійкість" трактує як "...сталість, постійність, непідвладність ризику втрат і збитків" [4; с. 770].

У широкому сенсі стійкість економічної системи означає здатність попереджувати шоки та ризики, пом'якшувати їх негативні наслідки, адаптуватися до умов, які їх викликають та постійно змінюються, відновлювати свій розвиток. В економічній літературі достатньо глибоко в останні роки досліджено концептуальні засади економічної стійкості домогосподарств [5], підприємств [6], національних економік [7, 8]. Менш дослідженими залишаються проблеми глобальної економічної стійкості, зовнішньоекономічних чинників стійкості національних господарств.

Концепції економічної стійкості. Фінансові шоки для домогосподарств можуть бути наслідком втрати зайнятості, зменшення годин роботи, хвороби членів родини, розірвання стосунків, втрати партнера, шкоди власності після катастроф та природних явищ, неочікуваних значних витрат, зростання відсоткових ставок за кредитами тощо. Посилення фінансової стійкості домогосподарств можливо за рахунок (1) допомоги та сприяння родинам в акумуляції значних фінансових збережень на випадок надзвичайних ситуацій, (2) можливостей доступу до надійних мереж соціального забезпечення, (3) покращення власне фінансових можливостей домогосподарств [5].

Економічна стійкість підприємств визначається внутрішніми та зовнішніми чинниками. До внутрішніх можна віднести наявність висококваліфікованого персоналу, сучасні матеріально-технічні засоби та технології виробництва, ефективну систему менеджменту та маркетингу, економічну ефективність діяльності підприємства загалом. Зовнішні чинники включають економічне середовище діяльності підприємства у широкому сенсі, яке визначається рішеннями державних органів влади, кон'юнктурою на внутрішніх та зовнішніх ринках, а також політичними, соціальними та природними факторами. Суттєві порушення та проблеми в ефективному розміщенні та використанні факторів виробництва на підприємстві, непередбачувані зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі можуть призвести до шоків наслідків для підприємства, суттєво погіршити його економічне становище, позиції на ринках, навіть поставити під сумнів можливість подальшої діяльності [6].

Міжнародний валютний фонд (МВФ) визначає стійкою економіку, яка поєднує витривалість, сталий, збалансований та інклюзивний розвиток зі здатністю абсорбувати та долати шоки. Такий розвиток містить 6 основних елементів: (1) послідовна політика, спрямована відповідати на шоки, (2) реформи, які мають за мету зростання виробництва шляхом підвищення ефективності обміну, руху капіталу та інновацій, (3) політика, яка забезпечує адекватний розподіл вигод від зростання, (4) середньотермінову фіскальну стабільність, (5) сильні інституції, які формують основу відповідних політик, (6) стабільний фінансовий сектор. Такий розвиток одночасно передбачає здатність економіки абсорбувати та долати відповідні кризові явища та економічні шоки [9].

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) до концепції економічної стійкості включає:

1. Ex-ante стійкість, яка зменшує вразливість економіки від жорстких шоків,
2. Ex-post стійкість, яка посилює здатність до абсорбції та подолання подібних шоків,
3. Підтримку сталого та інклюзивного зростання в умовах ризиків та тиску внаслідок структурних викликів та мегатрендів.

При цьому економічні політики можуть посилити стійкість; послабити стійкість; зменшити ризики, але привнести диспропорції та створити бар'єри для підп-

риємництва, отже обмежити зростання; взаємодоповнювати одна іншу з метою посилення стійкості [10].

Європейська Комісія (ЕК) відносить економічну стійкість до здатності країни протистояти шокам та швидко відновлюватись після рецесії. Стійки економічні структури визначаються як такі, які попереджують суттєвий та тривалий вплив економічних шоків на доходи та занятість, отже спроможні зменшувати економічні коливання. Економічна стійкість складається з трьох елементів: (1) вразливість до шоків, (2) можливість пом'якшення шоків, (3) здатність швидко відновлюватися після шоків. Система факторів, які впливають на стійкість економіки країни, наведена у табл. 1.

Таблиця 1. Таксономія факторів стійкості економіки країни [11]

Сектор	Вразливість	Амортизатори	Відновлення
Фінансовий сектор	Забезпечення фінансових ризиків Заборгованість домогосподарств, у т.ч. іпотеки Корпоративний борг Вирішення проблем банківської заборгованості	Функціонуючий належним чином трансмісійний механізм монетарної політики Здоровий банківський сектор, який полегшує надходження доходів компаній та домогосподарств Розвинуті ринки капіталів, які сприяють диверсифікації та розподілу ризиків	Ефективне процедура підтримки життєздатних банків Процедура вирішення проблеми непрацюючих кредитів
Ринкове та бізнес-середовище	Диверсифікація економіки	Цінова гнучкість Внутрішній ринок, який функціонує належним чином, де фірми диверсифікують ризики (у т.ч. шляхом збільшення експорту, коли внутрішній попит зменшується)	Регулювання бізнесу Конкуренція – внутрішній ринок Процедури банкрутства Судова система
Ринок праці		Гнучка заробітна плата Належним чином функціонуючі механізми трудових угод Умови для гнучкої зайнятості	Функціонування належним чином інституції ринку робочої сили Людський капітал Реалокція праці до більш продуктивних фірм та секторів, у т.ч. за активної державної політики зайнятості Трудова мобільність
Публічний сектор	Ризики публічних боргів та кредитоспроможності Довгострокова стабільність публічних фінансів	Відповідні автономні стабілізатори та бюджетні можливості Стала система соціального забезпечення	Публічні витрати, що сприяють економічному зростанню
Оподаткування	Недосконалості оподаткування, які сприяють зростанню корпоративної та домогосподарської заборгованості Виправлення перекосів в оподаткуванні з метою зменшення високого рівня заборгованості домогосподарств	Відмінності та складнощі у корпоративному оподаткуванні заважають компаніям диверсифікувати ризики у міжнародній діяльності	Сприятлива система оподаткування для зростання зайнятості

Вже існуючі дослідження стійкості економічних систем дають можливість узагальнити основні її характерні риси. По-перше, структурно стійкість економічних систем складається щонайменше з чотирьох основних елементів: (1) здатності попереджувати ризики та шоки, (2) абсорбувати та пом'якшувати їх наслідки, (3) долати наслідки шоку та (4) відновлювати свій стан та розвиток (див. табл. 2). Здатність системи використовувати наявні ресурси з метою абсорбції та пом'якшення шоків

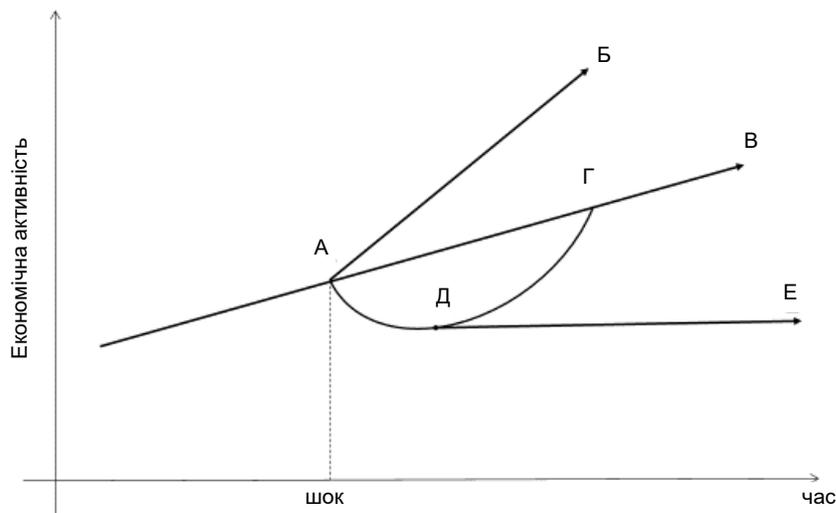
(другий структурний елемент) складає основу статичної стійкості, здатність долати наслідки шоку, відновлювати економічну активність (третій та четвертий структурні елементи) – основу динамічної стійкості. Концепція стійкості економічних систем спирається значною мірою на концепції ризик-менеджменту, але є набагато ширшою, оскільки стосується діяльності системи в умовах матеріалізації ризиків та загроз.

Таблиця 2. Структура стійкості економічних систем

Дошовкове становище	Шок	Подолання наслідків шоку	Відновлення дошовкового становища
– аналіз існуючих вразливостей системи, – зменшення вірогідності та можливості виникнення ризиків, їх попередження, – розробка механізмів пом'якшення шоків або їх уникнення	– швидке застосування механізмів абсорбції/пом'якшення шоку	– відновлення функціонування системи, – створення умов для адаптації системи	– трансформація системи з метою зменшення вразливості системи від подібних або нових ризиків чи загроз

Диференціація економічної стійкості. Такі концепції не дають відповідь на питання щодо диференціації стійкості, наявності економічних систем, які в кризових та шоківих умовах не лише не погіршують свого становища, але й навпаки, зберігають його або навіть покращують. У більш широкому сенсі економічна стійкість передбачає можливість не лише відновлення свого

попереднього, дошовкового становища, але й здатність економічного суб'єкта використати кризові явища внутрішнього та зовнішнього характеру для покращення свого становища. У такому випадку характер та диференціація видів стійкості економічних систем може бути представлена наступним чином [див. графік 1].

Графік 1. Види стійкості економічних систем

Надстійкі економічні системи (активність АБ) можуть використовувати внутрішні та зовнішні ризики та шоки для суттєвого покращення свого економічного становища завдяки своїй ефективній антикризовій стратегії, яка передбачає прогнозування можливих шоків та завчасну мобілізацію відповідних ресурсів та можливостей. Стійкі економічні системи (активності АГВ та АДЕ) або зберігають тренди попереднього розвитку, або достатньо швидко адаптуються та відновлюють їх у післяшовковий період. Нарешті, нестійкі економічні системи (активність АДЕ) або не спроможні адаптуватися до нового післяшовкового становища, або мають тривалий термін повернення до попередніх трендів свого розвитку, які виходять за межі часу, що аналізується.

По-друге, існуючі ризики та загрози для діяльності економічних систем всіх рівнів, які формують основу виникнення шоків, можуть бути згруповані у 5 основних видів – економічні, екологічні, соціальні, геоекономічні, технологічні (див., наприклад, [12]). Так, Доповідь з майбутніх ризиків кампанії АХА виокремлює для 2020 р. наступні 10 основних ризиків: пандемії та інфекційні хвороби, зміна клімату, кібербезпека, геополітична нестабільність, соціальні проблеми та локальні конфлікти, нові загрози безпеці, макроекономічні чинники, природні ресурси та біорізноманітність, фінансові чинники, забруднення довкілля [13]. Матеріалізація ризиків у шоки обумовлена природними та антропогенними чинниками, дуже часто їх взаємодією. Вони ж визначають

й частоту, інтенсивність, охоплення, глибину, тривалість та сфери (попит-пропозиція) шоків. Причому для переважної більшості шоків ці особливості мають негативні тенденції свого розвитку саме в останні декади. Таким чином, стійкість економічних систем і означає здатність реагувати на реальні прояви потенційних ризиків та загроз, реакцію таких систем на шоки різного характеру або навіть їх комбінації.

По-третє, центральним елементом стійкості будь-якої економічної системи є спроможність загалом уникати негативних наслідків шоківих та кризових явищ або пом'якшувати їх та відновлюватися до дошовкового становища. Економічна стійкість системи (домогосподарства, підприємства, національної економіки загалом, регіональної та глобальної економіки) обумовлюється наявністю відповідних заходів, планів, стратегій щодо розміщення ресурсів у випадку несприятливих умов, ефективного застосування внутрішніх та зовнішніх механізмів та інструментів для попередження, уникнення, пом'якшення, адаптації, трансформації, відновлення у дихотомії "шок-економічна активність". Створення таких планів починається є розробки критеріїв та показників вразливості економічних систем, заходів щодо їх дотримання та забезпечення. Так, наприклад, для національних економік запропоновано більше 70 показників вразливості для 5 основних сфер (дисбаланси фінансового сектору, нефінансового сектору, ринків інвестицій, публічного сектору, зовнішнього сек-

тору), а також включають сферу розповсюдження та цепної реакції, глобальних ризиків шляхом фінансових, торговельних та іміджевих каналів [7]. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 р. (2021 р.) містить 34 індикатори економічної безпеки, визначає їх критичні межі та цільові орієнтири [14]. Відповідні критерії, показники та індикатори можуть бути запропоновані і для інших економічних систем (домогосподарства, підприємства, інтеграційні регіональні угруповання, глобальна економіка).

По-четверте, визначення спектру вразливості економічних систем формує передумови розробки відповідних механізмів та інструментарію підтримки та відновлення їх стійкості у разі виникнення шоків. Зрозуміло, кожна економічна система має свою специфіку щодо структури та можливостей використання відповідних заходів попередження, адаптації та відновлення дошового становища. Спільними для всіх рівнів застосування антишового інструментарію є визначення цільових орієнтирів, комплексний характер (всі наявні види ресурсів та доступні інструменти), врахування внутрішніх та зовнішніх можливостей системи, здатність до адаптації та трансформації, його ефективне використання.

Глобальна економічна стійкість. У XXI столітті все більшої ваги набуває саме глобальна економічна стійкість, під якою ми розуміємо здатність економічних систем всіх рівнів і світового господарства у цілому попереджувати глобальні, мегарегіональні, міжрегіональні та регіональні шоки та ризики, пом'якшувати їх негативні наслідки, адаптуватися до умов, які їх викликають та постійно змінюються, відновлювати свій розвиток. Важливість забезпечення саме і вже глобальної економічної стійкості обумовлена появою глибоких та всеохоплюючих глобальних шоків, які стають більш частішими, інтенсивними та тривалими. У 2020 р. світовий ВВП впав на 3,3 % як результат пандемії КОВІД-19 (найбільше зниження з Другої світової війни), у 2008-09 рр. внаслідок глобальної фінансової кризи – на 0,6 %. Негативні наслідки таких шоків відчули практично всі регіони світової економіки, національні господарства, сфери, галузі, компанії та домогосподарства.

Глобалізація економічної стійкості об'єктивно детермінується кардинальними змінами у міжнародному поділі праці з кінця XX та на початку XXI століття. Конкурентні переваги національних виробників на національних та міжнародних ринках все більше визначаються їх здатністю здійснювати економічну активність як інтегральних частин глобальних, мегарегіональних, міжрегіональних та регіональних мереж доданої вартості. Порівняльні переваги на основі обміну готовою продукцією, гомогенними товарами або економією на масштабі все більшою мірою реалізуються в результаті розподілу та розміщення виробництва окремих гомогенних та гетерогенних частин, елементів, етапів процесу між економічними суб'єктами різних країн. Відповідні зміни у міжнародному поділі праці концептуально пояснюються теоріями фрагментації виробничого процесу, торгівлі проміжною продукцією, офшорінгу, довжини ланцюгів постачання, вертикальної спеціалізації, анбандлінгу, торгівлі функціями, гетерогенних факторів виробництва, експорту доданої вартості, декомпозиції валового експорту, глобальних продуктових ланцюгів, глобальних виробничих мереж тощо.

Мережевізація світової економіки веде до посилення та поглиблення взаємозалежності між учасниками економічної активності, які розташовані у різних краї-

нах, отже до взаємозалежності національних економік окремих країн та глобальної взаємозалежності загалом. Глобальній мережевізації та взаємозалежності сприяють інтенсивний розвиток новітніх технологій, перш за все цифрових, диференціація продукції та послуг, відмінності у забезпеченні ресурсами різних країн та регіонів, формування загальноновизначених правил та стандартів руху факторів виробництва між країнами.

Глобальна мережевізація та взаємозалежність мають неоднозначний вплив на глобальну економічну стійкість. З одного боку, вони посилюють можливості експорту національних ризиків і шоків в інші країни, і з цього погляду можуть розглядатися як потенційні фактори послаблення стійкості. Таке послаблення відбувається через різні транснаціональні канали (політичні, безпекові, інформаційні, іміджеві) та мережі руху основних факторів виробництва – фінансові, валютні, торговельні, інвестиційні, міграційні, регуляторні. Наприклад, до таких фінансових ризиків та потенційних шоків на національному рівні, які потенційно можуть бути експортовані до інших країн, можна віднести завищені ціни на активи, значні масштаби корпоративної та суверенної заборгованості, концентрація ризиків у великих фінансових структурах, відсутність інформації щодо позабалансових інструментів, коливання відсоткових ставок, очікування економічних агентів, інформаційні ефекти тощо.

У такому випадку міжнародні виробничі мережі та національні економіки намагаються відновити свою стійкість за рахунок виключення з таких мереж ненадійних, неефективних партнерів або партнерів, які створюють загрозу національній безпеці, перенесення на них своїх додаткових витрат. Ризики в окремих країнах, перш за все які займають провідні позиції у глобальній економіці та міжнародних економічних відносинах, можуть мати негативні наслідки і для світової економіки у цілому. Відновлення стійкості таких національних економік (концептуально шляхом підвищення рівня економічної самодостатності, автономії, опори на власні сили, регіоналізації, забезпечення безпеки, ресорсингу і т.п.) матиме негативні наслідки для економік країн, компанії яких залишають виробничі мережі. Разом із тим, руйнація таких мереж створює можливості для інтеграції у мережі, що трансформуються, компанії інших країн.

З іншого боку, стійкі міжнародні виробничі мережі та збалансована взаємозалежність можуть виконувати функції посилення глобальної економічної стійкості. Стійкі міжнародні виробничі мережі характеризуються наявністю корпоративної або міжкорпоративної стратегії попередження або уникнення шоків, акумуляцією достатніх ресурсів та здатністю їх використання у шоківих ситуаціях з метою пом'якшення негативних наслідків, трансформації внутрішньомережевих зв'язків та відносин, здатністю відновлювати позиції мереж у глобальній економіці.

Дуже часто ці функції у світовій економіці виконують масштабні багатонаціональні компанії. Такі надійні та стабільні у постійній трансформації мережі "зшивають" національні економіки, вчасно адаптуючи їх до глобальних змін. У свою чергу, збалансована взаємозалежність національних економік, у тому числі на основі цілої системи стійких міжнародних виробничих мереж, посилює національні та глобальну стійкість, якщо не веде до надмірної залежності у постачанні значної частки товарів та послуг, перш за все критичних, від обмеженої кількості країн та/або компаній. Однак до такої надмірної залежності в умовах глобальних мереж можуть призвести і звичайні процеси

міжнародної виробничої спеціалізації як результат реалізації порівняльних переваг країн, концентрації виробництва готової продукції або компонентів у невеликій кількості країн (приклади напівпровідників, енергоресурсів, медичної продукції тощо). Зрозуміло,

що зменшення такої надзалежності потребує додаткових витрат, що, у свою чергу, зменшує ресурси компанії та національних економік у цілому, які є необхідними для посилення стійкості [див. табл. 3].

Таблиця 3. Джерела глобальних економічних шоків і ризиків та механізми їх попередження.

Сфери вразливості та шоків	Попередження ризиків та поглинання їх впливу	Відновлення через адаптацію та трансформацію
1. Вразливість глобальних мереж постачання	Набір інструментів забезпечення стійкості, які включають: – "безпрограшні" заходи (інвестиції у сприяння торгівлі, цифровізацію), – прозорість у сфері важливих продуктів, – створення запасів важливих продуктів на основі аналізу витрат та вигод, – можливі вертикальні угоди з постачання (включно міжнародні), – готовність утриматись від обмежень експорту.	– більш системний підхід до стійкості критичних інфраструктур, які підтримують торгівлю, – впровадження принципів та стандартів відповідальної поведінки бізнесу, – посилення міжнародної регулярної кооперації з метою стандартизації підходів та підтримки розподілу та переміщення важливої продукції.
2. Концентрація виробництва критичних компонентів	– заходи щодо сприяння торгівлі, – належне управління та добросовісність у мережах постачання, – міжнародні зобов'язання з метою зменшення регуляторної невизначеності, яка викликана експортними обмеженнями.	– диверсифікація виробництва критичних компонентів без заходів, які деформують ринок (де це можливо), – інвестиції у технології циркулярної економіки та регуляторні заходи, які підтримують переробку критичної сировини.
3. Деформація та фрагментація глобальних ринків	– забезпечення управління державними підприємствами у відповідності до конкурентної нейтральності, – зменшення торговельних витрат на прикордонний контроль, технічні стандарти і протоколи, – регулювання державної допомоги шляхом реформування правил СОТ.	
4. Економічна концентрація (ринки, інформація і т.д.)	– антирастові заходи, особливо щодо злиття та поглинання, – роль державних підприємств та конкурентна нейтральність.	– міжнародне співробітництво з метою збільшення доступу до інформації, її передачі та обміну в країнах та між країнами, – полегшення відкриття нового бізнесу та закриття неефективного бізнесу, – реалокція капіталу та робочої сили між фірмами та секторами.

Складено за [17].

Посилення глобальної економічної стійкості потребує глобальної регуляторної кооперації країн з метою попередження шоків та подолання їх наслідків у випадку матеріалізації ризиків. Акцент на такій кооперації має за мету підвищення ефекту синергії у забезпеченні глобальної економічної стійкості шляхом поширення позитивних ефектів на всіх стадіях виробничого процесу та обмеження трансферу негативних ефектів між країнами. Матеріалізація економічних та інших ризиків на регіональному та глобальному рівнях часто пояснюється розбіжностями у пріоритетах та перевагах національних політик, нездатністю окремих країн та інших економічних акторів ефективно реагувати на загрози, що виникають, та швидко відновлюватися від шоків. Очевидно, що існуюча система такої взаємодії, яка була сформована у рамках Вашингтонського консенсусу у 1989 р. і базувалася на посиленні ролі ринкових сил та зменшення ролі держав, не знайшла відповіді на ці проблеми.

У 2021 р. Група-7 запропонувала новий підхід щодо забезпечення глобальної економічної стійкості на основі широкої міжнародної кооперації країн – "Корнвальський консенсус". Корнвальський консенсус відокремлює 7 стратегічних напрямків глобальної системної регуляторної кооперації країн задля попередження шоків у сферах захисту здоров'я, довкілля, цифрового урядування, реформування глобальної торговельної системи, сфокусованих інвестицій, підтримки трудових

стандартів та інклюзивності, координації політики щодо мереж постачання, перш за все критичних матеріалів. Наголос робиться на механізмах диверсифікації, взаємозалежності, розвитку публічно-приватного партнерства, ефективно врегульованих, відкритих та інтегрованих глобальних ринків, стандартів, ефективного урядування, впровадження новітніх технологій, конкурентної поведінки підприємств, які контролюються державою, протидії уникненню оподаткування, досягнення соціальних цілей тощо [16].

Так, у сфері захисту здоров'я Групи-7 задля посилення глобальної економічної стійкості рекомендується цю проблему зробити постійним пріоритетом, сфокусуватися на рівності доступу до вакцинування, надати фінансову підтримку відповідним міжнародним організаціям, ініціювати приватні інвестиції у суспільні блага, засновувати публічно-приватні програми досліджень з одночасним захистом прав інтелектуальної власності на вакцини.

У сфері кліматичних змін та довкілля інструментами глобальної економічної стійкості можуть бути розробка стандартів, фінансування зелених технологій, просування цінових та торговельних механізмів зменшення викидів вуглецю з одночасною поступовою відмовою від субсидування органічного палива. Слід також створити дослідницький центр з метою концентрації ресурсів для технічних інновацій у галузях, які є проблемними для декарбонізації.

У сфері цифрового урядування глобальна економічна стійкість може бути посилена за рахунок боротьби з кіберзагрозами, розробки технічних стандартів та правил, реформування регуляторної політики, зміни антитрестової та конкурентної політики з метою зменшення зловживань монополій у цифровій екосистемі, створення справедливого податкового режиму, покращення міжнародної співпраці для розробки рамкових правил для криптехнологій та активів.

У сфері глобальної торговельної системи Група-7 як невелика група за кількістю країн повинна зосередитися на посиленні правил, процесів та можливостей СОТ. Це сприятиме СОТ у гарантуванні досягнення кліматичних глобальних цілей. Група-7 може очолити кампанію з метою реформування торгівлі фармацевтичною продукцією у суспільних інтересах, а також виправлення ринкових деформацій внаслідок несправедливих внутрішніх субсидій, у тому числі з урахуванням ініціативи Японії-США-ЄС щодо неконкурентної поведінки державних підприємств.

У сфері інвестицій Групі-7 варто сконцентруватися на збільшенні інвестиції (до 2 % від ВВП) на постковідне відновлення та "зелену трансформацію". Треба також запровадити глобальне мінімальне оподаткування корпорацій та цифрових компаній, перш за все сконцентрувати зусилля тут у рамках ОЕСР. Зрештою, країни можуть очолити процес реалізації міжнародних принципів у сфері захисту довкілля, соціального розвитку та урядування для приватного сектору з метою забезпечення досягнення соціальних результатів.

У сфері трудових стандартів та участі Групі-7 варто вимірювати соціально-економічний прогрес ширше, ніж темпами зростання та ВВП, зробивши акцент на результатах розвитку трудових ресурсів та захисту здоров'я, зокрема, для жінок та груп меншин, підтвердити зобов'язання Міжнародної організації праці та прав робітників, що сприяють соціальній інклюзії.

У сфері глобальних мереж постачання та вразливості ринків критичних товарів Група-7 повинна забезпечити координацію політик щодо подолання кризи у постачанні важливої продукції, брати участь у прогнозуванні та розробці планів розвитку критичних мереж постачання, складанні карти розміщення та постачання ключової продукції (зокрема, критичних мінералів та напівпровідників), фінансування наукових розробок у галузях рідкоземельних елементів. Крім того, треба покращити стандарти та вимоги у критичних галузях для захисту довкілля, соціального розвитку та урядування з метою стимулювання циркулярної економіки.

Схожі ідеї, концепції та пропозиції, хоча з різною мірою співвідношення ринкових сил та ролі держав в окремих секторах та сферах глобальної економіки, містяться і в рекомендаціях у другій-третьій декадах XXI століття інших глобальних інституцій і організацій –

ЮНКТАД, СОТ, Групи світового банку, МВФ, ОЕСР, Групи-20 та ін., а також регіональних економічних організацій.

Таким чином, у XXI столітті посилення ролі регуляторної кооперації країн у ключових сферах попередження регіональних, мегарегіональних, міжрегіональних та глобальних шоків, пом'якшення їх негативних наслідків, відновлення економічної активності стає важливим механізмом забезпечення економічної стійкості світового господарства загалом.

Список використаних джерел

1. Our Common Future. Report of the World Commission on Environment and Development. – D:/Downloads/our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf
2. Cambridge Dictionary – <https://dictionary.cambridge.org/>
3. Словник української мови / Академія наук Української РСР. Інст. мов-ва ім. О.О. Потебні. Ред.: І.С. Назарова, О. П. Петровська, Л.Г. Скрипник, Л.А. Юрчук. – К.: Наукова думка, 1978. – Т. IX. – 853 с.
4. Большой экономический словарь / Под. ред. А.Н. Азриллиана. – М.: Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
5. Abigail McKnight and Mark Rucci. The financial resilience of household: 22 country study with new estimates, breakdowns by household characteristics and a review of policy options. CASE/219. Centre for Analysis of Social Exclusion May 2020. – <https://www.financialcapability.gov.au/files/the-financial-resilience-of-households-22-country-study.pdf>
6. С. В. Козловський, О. В. Рудковський, А. В. Козловський, Концепція управління стійкістю сучасної економічної системи як основа забезпечення її розвитку. – Економіка та держава, № 12/2017. – С. 4-8.
7. Economic resilience: a new set of vulnerability indicators for oecd countries economics department working papers No. 1249. By Oliver Röhn, Aida Caldera Sánchez, Mikkel Hermansen and Morten Rasmussen <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5jrxfghjw54r8-en.pdf?expires=1642253454&id=id&accname=guest&checksum=2BA46BA5F4CEB7D496414DA4EBD4AC7A>
8. Stephane Hallegatte. Economic Resilience. Definition and Measurement. – Policy Research Working Paper 6852. The World Bank. – <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/18341/WPS6852.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
9. A Macroeconomic Perspective on Resilience. IMF. November 2016.
10. 2016 OECD G20 Policy Paper on Economic Resilience and Structural Policies. November 14.
11. ECONOMIC RESILIENCE IN EMU. THEMATIC DISCUSSIONS ON GROWTH AND JOBS. EUROPEAN COMMISSION. DIRECTORATE GENERAL ECONOMIC AND FINANCIAL AFFAIRS. Brussels, 13/9/2017 – <https://www.consilium.europa.eu/media/23535/eurogroup-15-september-item1-com-note-economic-resilience-in-emu.pdf>
12. The Global Risks Report 2021. 16-th Edition. – <https://reports.weforum.org/global-risks-report-2021/>
13. AXA Future Risks Report 2021. – <https://www.axa.com/en/magazine/2021-future-risks-report>
14. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. – www.me.gov.ua
15. World Trade Report 2021. Economic resilience and trade. – https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/wtr21_e.htm
16. G7 Panel on Economic Resilience (2021). Global Economic Resilience: Building Forward Better: The Cornwall Consensus and Policy Recommendations. (Sedwill, M., Wilkins, C., Philippon, T., Mildner, S.-A., Mazzucato, M., Kanehara, N., Wong, F. & Wieser, T., Eds.) – <https://www.g7uk.org/wp-content/uploads/2021/10/G7-Economic-Resilience-Panel-Report.pdf>
17. Fostering economic resilience in a world of open and integrated markets risks, vulnerabilities and areas for policy action. Report prepared for the 2021 UK Presidency of the G7. OECD. – <https://www.oecd.org/newsroom/OECD-G7-Report-Fostering-Economic-Resilience-in-a-World-of-Open-and-Integrated-Markets.pdf>

Надійшла до редколегії 07.09.22

O. Shnyrkov, Dr. of Science (Economics), Prof.,
O. Chugayev, Dr. of Science (Economics)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF RESEARCH OF GLOBAL ECONOMIC RESILIENCE

Economic resilience (as well as global economic resilience) is comparably a new field of economic research. In comparison with stable economic development it means the ability of an economic agent to cope, recover and reconstruct after a shock or crisis. Global economic resilience means the ability of national economies, global economic actors and world economy as a whole to cope and recover after global economic shocks. To adapt to new economic challenges and shocks in XXI century world economy needs a global regulatory cooperation.

Keywords: global economic resilience, world economy, economic shocks, international regulatory cooperation, international organizations.